

historische kring huizen

Secretariaat: Mw. M. Brouwer-Nijeboer, van Houtenlaan 19,
1272 KC Huizen, tel. 54994

Ledenadministratie: Mw. T. Rooth, Punter 13, 1276 CX Huizen,
tel. 64535

Contactadres Redactie Berichtenblad: Mw. W. van Noppen,
Brede Englaan 12, 1272 GS Huizen, tel. 53783

H U I Z E R K R I N G B E R I C H T E N

11e jaargang nr. 1, januari 1990

Aan de leden en belangstellenden van de Historische Kring Huizen,

Allereerst wensen wij u allen een voorspoedig nieuw jaar toe. Wij hopen dat het jaar 1990 ook voor onze kring weer een historisch jaar mag worden: het elfde van ons bestaan. In het vorige nummer hebben wij u een beeld gegeven van de werkzaamheden en de plannen van de kring: in het beleidsplan voor 1990, dat u voor de jaarvergadering gezonden zal worden, zullen die nader worden uitgewerkt. Nu al kunnen wij u enkele data aankondigen van ledenavonden (voor uw nieuwe agenda!). Om te beginnen zal op

dinsdag 6 februari 1990 om 20.00 uur in de Boerderij, Hellingstraat 9

de heer J. Lagerweij een lezing houden over

DE GREBBELINIE - EEN WANDELING VAN RHENEN NAAR SPAKENBURG TOT EEMDIJK

De lezing zal worden geïllustreerd met dia's. Dit jaar wordt herdacht dat vijftig jaar geleden Nederland in oorlog kwam; de Grebbelinie heeft tijdens de oorlogsdagen een belangrijke rol gespeeld en wij zijn benieuwd wat de heer Lagerweij daarover weet te vertellen. Wist u dat deze linie doorliep tot bijna bij ons dorp?

Volgende data voor uw agenda zijn:

- donderdag 29 maart 1990 (de jaarvergadering)
- dinsdag 8 mei 1990

Het programma voor beide avonden zal u nog worden meegedeeld.

Graag tot ziens,

Het Bestuur

HISTORISCH BOERDERIJ - ONDERZOEK

Onderstaande is een weergave van de lezing die de heer C. Huijts van de Stichting Historisch Boerderij-onderzoek op 28 september 1989 voor onze kring hield in ... de Boerderij natuurlijk! Een en ander is ontleend aan het boek "Boerderijen bekijken" dat de Stichting in 1985 uitgaf als gids bij een gelijknamige tentoonstelling in het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem in 1985 en 1986 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de stichting. Het is een prachtig geïllustreerd boek dat u nog steeds bij de Stichting Historisch Boerderij-onderzoek kunt krijgen, evenals jaarverslagen van de Stichting die (behalve de gebruikelijke verslagen) door middel van een uitgebreid artikel een beeld geven van de vorderingen van het onderzoek in het verslagjaar. Op de jaarverslagen kan men zich abonneren: in 1989 kostte dat fl. 7,50 per jaar. Wil men begunstiger worden van de stichting dan kan dat door tenminste fl. 30,- per jaar over te maken op girorekening 897058 ten name van de Stichting Historisch Boerderij-onderzoek te Arnhem. Op de giro-overschrijving dient wel vermeld te worden waarvoor de overschrijving bedoeld is: begunstigers krijgen nl. 10% korting op alle publikaties en diensten van de stichting! Het adres van de stichting is: Schelmseweg 89, 6816 SJ Arnhem, telefoon 085-576222.

Een voorbeeld van de publikaties is het in november 1989 verschenen boek "Boerderijen in Zuid-Holland" met aquarellen van J. Verheul Dzn.: ruim 325 aquarellen van boerderijen in Zuid-Holland, gemaakt tussen 1920 en 1940 door de Rotterdamse architect J. Verheul. Meer dan 150 ervan zijn in kleur afgebeeld en 200 in zwart/wit. Het boek omvat voorts inleidingen over de maker van de aquarellen, de boerderijtypen in Zuid-Holland en over bijgebouwen en erven. De prijs is fl. 98,- en voor leden van de Stichting Historisch Boerderij-onderzoek, de Vereniging 'Holland', de 'Midden-Delfland' Vereniging en de Vereniging 'Rotterdamum' fl. 78,- excl. een bijdrage in de verzendkosten. Bestellen bij de S.H.B.O. op bovenstaand adres; levering rechtstreeks of via een boekhandel. Afgaande op de folder waarmee dit boek werd aangekondigd is het een juweel van een boek. (ISBN nr. 90 6255 368 0)

"BOERDERIJEN BEKIJKEN"

Oude, streekeigen, boerderijen in Nederland vertonen onderling grote variatie in indeling, opbouw en uiterlijk. Woonruimte, werkruimte, veestalling en oogstberging zijn op steeds verschillende wijze samengevoegd tot een geheel, al naar gelang de eisen van het bedrijf. Ook de constructiewijze en de gebruikte materialen kunnen per streek of periode verschillen. Zo zijn er vele lokale en regionale tradities in de boerderijbouw ontstaan. Wil men in al de vormen en details toch enig overzicht krijgen dan kan een onderverdeling in boerderijtypen, een typologie, goede diensten bewijzen. De indeling die nu algemeen wordt aangehouden is gebaseerd op de vorm en de plaatsing van een aantal essentiële elementen, zoals de draagconstructie, de plaats van het vee en de tas-ruimte (de opslagruimte voor de oogst). Tot een bepaald boerderijtype behoren die boerderijen die op deze punten overeenstemmen. Uiteraard is dit niet meer dan een grove indeling: boerderijen van eenzelfde type kunnen op andere onderdelen sterk verschillen. Anderzijds vindt men bij boerderijen van verschillende typen soms elementen die een treffende overeenkomst vertonen. Een typologie is dus niet meer dan een handig hulpmiddel om wat lijn te brengen in de veelheid van vormen om ons heen.

De functionele indeling van woon-, werk-, stal- en oogstruimten vormt in combinatie met de draagconstructie de basis voor de globale onderverdeling in streekeigen typen. Aan een boerderij zijn echter nog veel meer aspecten te onderkennen. Voor allerlei behoeften zijn oplossingen gevonden die per streek en per periode kunnen verschillen. Deze verschijnselen hebben een eigen verspreidingsgebied zonder dat er een direct aanwijsbaar verband met een boerderijtypologie bestaat. Het lijkt daarom zinvol om de samenstellende delen van een boerderij apart onder de loep te nemen. Het traceren van wijzigingen in een boerderij, aanpassingen of modernisering, of juist het vaststellen dat deze nooit hebben plaatsgevonden, weerspiegelt het doen en laten van de bewoners. Behandeld worden:

- de stookplaatsen
- de rundveestalling
- de draagconstructie van het dak
- de constructie van wanden en muren
- de situering in het landschap.

Stookplaatsen

Als een van de basisvoorwaarden voor het wonen heeft het haardvuur - letterlijk en figuurlijk - een centrale plaats ingenomen in de boerderij. Hoewel verschillende haardvormen in bepaalde perioden naast elkaar voorkomen, kan men in de ontwikkeling van de stookplaats globaal de volgende fasen onderscheiden:

- het open vuur ligt vrij in de ruimte, zonder rookafvoer;
- het open vuur is tegen één van de wanden gelegen en erboven is een rookvang en rookafvoer geconstrueerd;
- het vuur wordt gestookt in kachels en fornuizen.

Men kan verder nog onderscheid maken tussen een vuur dat voor meer dan één doel wordt gebruikt en apart ingerichte stookplaatsen voor verwarming, voedselbereiding, brood bakken, was koken of zuivelbereiding.

Ook aan de buitenzijde van een boerderij is al iets af te lezen over de plaats van het vuur in huis: al dan niet een schoorsteen, plaats en aantal van de schoorstenen. De situering van de stookplaats is van streek tot streek verschillend.

De rundveestalling

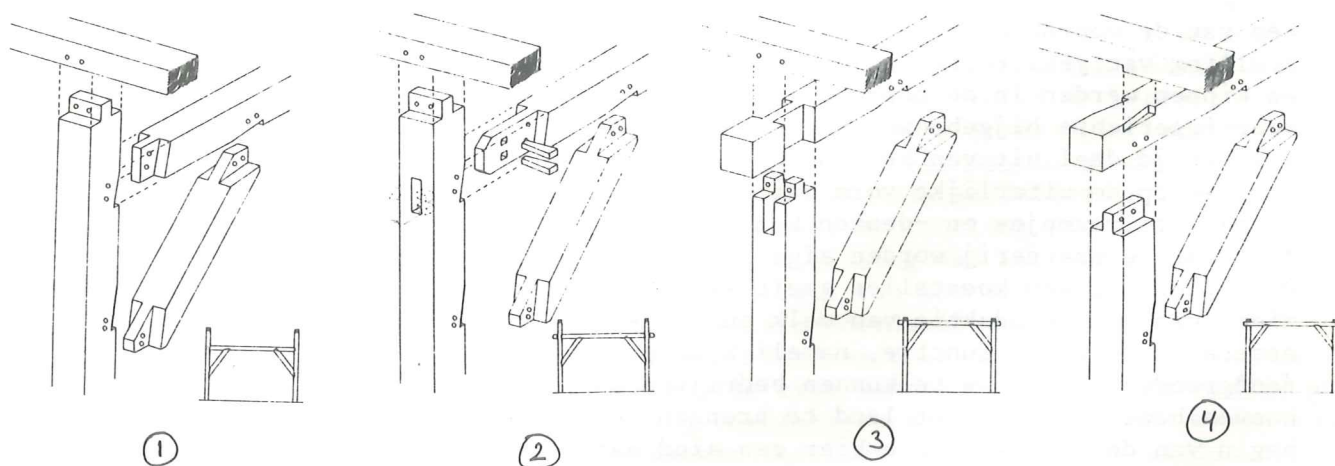
Eén van de voornaamste functies van vrijwel alle Nederlandse boerderijen was de stalling van vee. Paarden, jongvee, stieren, drachtige koeien, schapen, varkens en kippen werden in de boerderij ondergebracht, of ook wel in vrijstaande, hiervoor ingerichte bijgebouwen rondom de boerderij. De koestal maakte echter vrijwel altijd deel uit van het hoofdgebouw. Zijn plaats en inrichting had grote invloed op de uiterlijke vorm van de boerderij. Aan de plaats, de vorm en het aantal stalraampjes en -deuren kan dikwijls al van buiten de indeling van dit deel van de boerderij worden afgelezen.

De inrichting van koestallen geeft een interessante ontwikkeling in de tijd te zien. Naast de produktie van melk en vlees had het vee in het verleden nog een andere belangrijke functie, namelijk de produktie van mest. Om op de arme zandgronden akkerbouw te kunnen bedrijven was het noodzakelijk grote hoeveelheden mest op het land te brengen. De opkomst van de kunstmest in het begin van deze eeuw maakte hier een eind aan. In gebieden waar mestproduktie belangrijk was, werd het vee gehouden in potstallen, waarin de mest gedurende langere tijd bewaard bleef. Waar de produktie van melk en zuivel de hoofdzaak vormde, werd de mest regelmatig verwijderd. Hiervoor was de grupstal de gebruikelijke stalvorm. Deze tijd- en streekgebonden verschillen maken van de rundveestalling onmiskenbaar een typerend aspect van de Nederlandse boerderijbouw.

De draagconstructie van het dak

Bijna alle oude boerderijen in Nederland hebben een houten geraamte dat het dak draagt. Dit geraamte bestaat uit een aantal achter elkaar geplaatste 'gebinten', die bovenaan in de lengterichting met elkaar verbonden zijn door de 'gebintplaten'. Een gebint bestaat in principe uit twee verticale stijlen die met elkaar verbonden zijn door een horizontale gebintbalk. Om de hele constructie te verstijven worden alle hoeken met 'schoren' en 'korbelen' vastgezet. Eén van de belangrijkste houtverbindingen in het geraamte van een oude boerderij is de verbinding van de gebintbalk met de stijlen. In bijna iedere boerderij is de gebintconstructie, zeker in het bedrijfsgedeelte, direct zichtbaar. Globaal kunnen we vier constructiewijzen onderscheiden. Elk gold in een bepaalde streek als de manier om een gebint te maken en dit zijn dan ook typerende tradities in de boerderijbouw. Over de oorsprong ervan tasten we nog in het duister. Veel wijst er echter op dat er wel degelijk sprake is van een zekere ontwikkeling.

1. Het tussenbalkgebint: de gebintbalk is met een pen in de stijlen opgelegd. Een verankering met wiggen ontbreekt. Verspreiding: voornamelijk Noord- en Zuid-Holland en het westen van Utrecht.
2. Het ankerbalkgebint: de gebintbalk steekt met een pen door de stijlen heen en is daarachter verankerd met één of twee houten wiggen. Verspreiding: vrijwel het hele land, met uitzondering van Friesland, Groningen, Noord-Holland en Zeeland.
3. Het kopbalkgebint: de plaatselijk versmalde gebintbalk is ingelaten in een sleuf in beide stijlen. Verspreiding: Twente, Achterhoek, Midden- en Zuid-Limburg.
4. Het dekbalkgebint: de gebintbalk is opgelegd op de stijlen en daaraan met pen en gat verbonden. Verspreiding: Zeeland, Noord- en Zuid-Holland, Friesland, Groningen, Drenthe en de Kop van Overijssel.

Een deugdelijk in elkaar gezet gebintensetel gaat eeuwenlang mee. Bijna alle boerderijen in Nederland zijn in de loop der tijd voorzien van nieuwe daken, nieuw muurwerk binnen en buiten, nieuwe deuren en ramen en dergelijke; zij zijn volledig opnieuw ingedeeld. De draagconstructie echter bleef meestal intact. Het gebintwerk is letterlijk het geraamte van de boerderij.

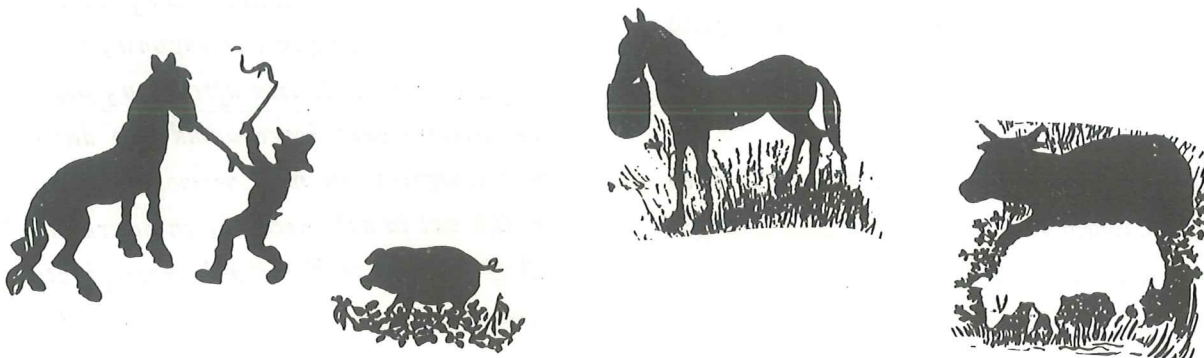
Kunnen door het onderscheid van gebinttypen zekere tradities getraceerd worden, aan het gebintwerk zelf kunnen soms nog meer interessante gegevens over de bouw van een boerenhuis worden afgeleid. De houtsoort bijvoorbeeld leert ons of de bouwer afhankelijk was van import of gebruik kon maken van inheems hout. De wijze van houtbewerking vertelt ons over de ouderdom en de gebruikte gereedschappen. De 'telmerken' geven inzicht in de wijze waarop het geraamte in elkaar is gezet. Sommige houtsoorten tenslotte kunnen door jaarlingonderzoek zeer exact gedateerd worden.

De wanden en muren

Van oudsher werd bij de bouw van boerderijen zoveel mogelijk materiaal uit de directe omgeving gebruikt. Dit geldt zeker voor de constructie van wanden. Veel wijst erop dat in de prehistorie en de Middeleeuwen wanden van beleemd vlechtwerk het meest werden toegepast. Pas in de late Middeleeuwen worden de eerste boerderijen in baksteen gebouwd. Tussen 1500 en 1900 begint zich streeksgewijs de variatie in materiaalgebruik af te tekenen die we in de nog bestaande boerderijen aantreffen: verschillende soorten baksteen, hout, leem en twijgen in de vakwerkbouw en natuursteen. In deze ontwikkelingen hebben vele factoren een rol gespeeld. Het was niet alleen een kwestie van technische bekwaamheid of van de beschikbaarheid van materialen als klei of hout. Economische voor- en tegenspoed, sociale geleding, statusoverwegingen en modeverschijnselen speelden eveneens een rol bij de opkomst en verspreiding van nieuwe bouwwijzen.

De situering in het landschap

Een interessant aspect van boerderijbouw is de wijze waarop boerderijen in het landschap zijn gesitueerd. Een boerderij staat niet op zichzelf. Zij staat per definitie in relatie tot de haar omringende natuurlijke en culturele elementen, zoals de plaats van het bedrijf ten opzichte van wegen, waterwegen, landerijen, burenen en de markt, maar ook de oriëntatie ten opzichte van zon en wind. Voor de lage landen is bovendien de hoogteligging van extra groot belang in verband met wateroverlast. Soms is de ligging van een boerderij nog steeds veelzeggend en geven plaats en ligging nog duidelijk aan hoe de bouwer zich voorstelde vanuit die positie zijn bedrijf het beste te kunnen uitoefenen. Het overal geldende principe 'hoe hoger, hoe droger' verklaart nu in de 20e eeuw nog steeds de situering op terpen. Soms is echter de situering minder direct verklaarbaar. De motieven die in verschillende streken van het land hebben geleid tot 'landbinding' (boerderij ligt direct bij het land) of tot 'burenbinding' (de boerderijen liggen bij elkaar in een dorpskom) zijn in veel opzichten nog onduidelijk en er is dan ook nog veel te onderzoeken.

We schrijven de jaren 1804/1805:

R E G L E M E N T

V O O R D E

C I V I L E R E C H T B A N K ,

T E H U I Z E N .

Art. 1.

Het getal der Leeden voor deeze Rechtbank, welke als van ouds Schepenen zullen genaamd worden, zal bestaan uit vijf Perfoonen, welke door het Departementaal Bestuur van Holland zullen worden aangesteld uit eene Nominatie, van het dubbeltal der vereischt wordende Leeden, voor de eerste reize door het Gemeente-Bestuur te formeeren, en vervolgens bij alle voorvallende Vacatures, door de Rechtbank zelve, welke Nominatie aan deeze Vergadering zal moeten worden ingezonden, in de eerste week van die der Ordinaire, in de maanden Februarij, Meij, Augustus en November, vastgestelde bijeenkomsten der Vergadering, van het Departementaal Bestuur, welke het naast zal voorafgaan aan den tijd, waarop de gewoone Jaarlijkse afreeding in de Rechtbank moet plaats hebben.

Art. 2.

Tot Leden deezer Rechtbank, zijn alleen verkiesbaar volgens Art. 78, der Staats-Regeling, stemgerechtigde Burgers, die den vollen ouderdom van 25 Jaaren bereikt, en 2 Jaaren binnen deeze Gemeente gewoond hebben; zij zullen noch aan elkander, noch aan den Schout mogen bestaan, in den derden graad van bloed- of zwagerfchap.

Art. 3.

De Leden van het Collegie van Schepenen, zullen niet te gelijk Leden van het Gemeente-Bestuur mogen zijn, en in geenen gevallen de practijc voor deeze Rechtbank mogen oefnen.

Art. 4.

's Jaarlijks zal een derde gedeelte der Leden afreden, de eerste reize een Lid, en de tweede en derde reize twee Leden, op welke wijze de afreeding der Leden zal moeten voortduuren, en zullen de afredende Leden, niet op nieuw verkiesbaar zijn, dan na verloop van 3 Jaaren, na hunne afreeding.

Art. 5.

De dag der af- en optreeding, zal 's Jaarlijks, zo mogelijk, zijn op denzelven dag, wanneer zulks bij het Gemeente-Bestuur plaats heeft, zijnde de eerste Woensdag in de maand Februarij, en wel voor de eerste maal in Februarij 1806, en word tot dat einde door het Collegie van Schepenen, 's jaarlijks aan het Departementaal Bestuur van Holland gezonden een Nominatie van een dubbeltal Perfoonen, voor t vereischt wordend Lid of Leden, om daaruit de aanstelling te doen.

Art. 6.

De optredende Leden, zullen bij hunne optreeding, in handen van den President, die het laatste jaar, als zodanig zal hebben gefungeerd, moeten afleggen den navolgenden Eed, zo als bij het Kerkgenootfchap, waartoe zij behooren, gebruikelijk is.

„ Ik belove en zweere, dat ik mijn ambt, als Lid van het Collegie van Schepenen van Huizen, ter goeder trouwe, met alle vlijt en naarstigheid zal waarneemen; dat ik mij in alle zaaken, bij dat Collegie voorkomende, in het rechspreken en adviseeren, zal gedragen, met alle oprechtheid, eerlijkheid en onzijdigheid, zonder daarin aan parthijen toetredraagen eenige gunst of ongunst, en zonder mij daar van te laten aftrekken, door eenige beweegredenen, hoegenaamd, en dat ik za veel eenigzints in mijn vermogen is, getrouwelijk zal in acht neemen, en naarkomen het Reglement op de Rechtbank dezer plaats, en zodanige andere Instructiën, voor hetzelve

reeds gemaakt, of nog te maaken. — Dat ik voorts, om mijne benoeming en verkiezing te bekoomen, niet beloofd of gegeeuen hebbe, noch belooven of geeuen zal, eenige giften, gaaven of geschenken aan eenige Persoonen, directelijk of indirectelijk in eenige maniere, en dat wanneer zulks buiten mijn weten door iemand anders mogt zijn geschied, en hetzelfde ter mijner kennis mogte koomen, ik zulks terstond, aan het Collegie van Schepenen dezer plaats zal openbaaren, en dat ik almeede tot het begeeuen van eenige Ambten of Bedieningen, ofte om iets hoegenaamd, in voors, mijne betrekking te doen, van niemand eenige beloften of geschenken zal aannemen of ontvangen, directelijk of indirectelijk, in eeniger maniere.

Art. 7.

De tusschen tijds openvallende plaatsen, indien die mogten plaats hebben, gedurende de drie laatste maanden voor de gewoone afreeding, zullen onvervuld kunnen gelaaten worden; doch indien de ontbrekende langer dan drie maanden zoude zijn aangebleeven, zullen dezelve ten spoedigsten moeten vervuld worden, tot dat einde zal een door Schepenen gemaakt dubbel, ten tijde bij Art. 1 gemeld, aan 't Departementaal Bestuur worden gezonden, om daaruit de aanstelling te doen; den aangestelden zal volgens Art. 6, de eed en beloften afleggen, en zo lang in functie blijven, als 't Lid voor 't welk hij aangesteld is, zoude hebben moeten fungeeren.

Art. 8.

De Leden van de Rechtbank, verkiezen in hunne Vergadering eenen President, om gedurende een Jaar als zodanig te fungeeren, alsmede eenen Vice-President, die den President in de uitoeffening van deszelfs functie zal vervangen.

Art. 9.

De President of bij deszelfs afwezigheid de Vice-

President is bevoegd, tot het ontvangen en openen van alle brieven en stukken, welke aan deze Rechtbank, zullen zijn geëddresseerd.

Art. 10.

Het Collegie van Schepenen, zal ten minsten eenmaal in elke maand, op eenen door hun zelven te bepalen dag vergaderen, tot het houden van eenen Rechterdag, zullende de President, in extra ordinaire gevallen, of wanneer het belang der Justitie zulks vorderde vrijheid hebben, om eene Vergadering te doen beleggen, van welke Vergadering, zoo min als van de gewoone maandelijksche zich niemand der Leeden, zal mogen afsteeten, ten ware dezelve door wettige redenen hierin verhinderd, daarvan aan den President, voor het houden der Vergadering kennis gaave.

Art. 11.

Het Collegie van Schepenen, maakt binnen den tijd van zes weken, na derzelver eerste Zitting, een Reglement van orde, van hunne Vergadering.

Art. 12.

De Secretaris van het Gemeente-Bestuur, zal ook tevens Secretaris van de Rechtbank zijn; alles op zulke voorwaarden, zoo als deelen post door de Secretarissen, ten allen tijden, bij de Rechtbank is waargenoomen.

Art. 13.

Het Collegie van Schepenen, bepaald het getal der *curateurs*, welke voor hunne Vergadering zullen postuleren, en geeft de nodige Admissien, aan de daartoe bevoegde Persoonen.

Art. 14.

Het Collegie van Schepenen, competeerd de uitoeffening van alles, wat tot het rechtspreeken tusschen de Partheijen behoort, en doen allen Pleidooijen, die er immer zullen plaats hebben, met ontslootene deuren geschieden, ten ware in bijzondere gevallen, om gewigtige redenen, 't tegendeel mogte worden nodig geoordeeld.

Art. 15.

Voor 't Collegie van Schepenen, zullen worden ge-

pasfeerd, alle Aftens van transporten, van Huizen en Landerijen enz., ook word voor hetzelfde gepasfeerd, alle Conventioneel Hypotheek en alles word door het zelve verrigt, wat eenigzints tot de werkzaamheden, van de Rechtbank deezer Gemeente behoord, en van ouds door het Collegie van Schepenen, of Schout en Schepenen is uitgeoeffend en aan hun competeerd, in zoo verre zulks voor het tegenswoordige volgens het Reglement van Regeering, voor 't Gemeente-Bestuur dezès Dorps, aan gemelde Bestuur niet is aanbevoelen en opgedraagen, dit alles nogthans onverminderd zodanige bepalingen, als door het Departementaal Bestuur van Holland dien aangaande, uit kracht van Art. 161, van het Reglement voor dit Departement, mogten worden gemaakt.

Art. 16.

De Schepenen of een Commissie uit hun midden zullen bij het gewoonlijk Schouwen der Wegen, Dijken en Slooten, het Gemeente-Bestuur adfisteeren, zoo als zulks voorheen, mede gebruikelijk is geweest.

Art. 17.

Het Gemeente-Bestuur zich in de voor hun onaan- genaame verplichting bevindende, om eene zogenaamde panddag te moeten houden, ten einde, om in overeenkomst met het aan hun verleend Octroi, onwillige

Burgers bij wegen van Executie te constringeeren, tot de betaaling van hunne verschuldigde Verpondingen, Armengeld, Wagtgeld of derzelver aandeel in 't dragen der onkosten tot het onderhoud der Brandspuiten, zullen Schout en Schepenen, even als van ouds gebruikelijk is geweest, het voorsz. Gemeente-Bestuur meede adfisteeren.

Art. 18.

Het Collegie van Schepenen, zal geen Tractement genieten, maar wel alle zodanige Leges en Jura als voorheen altoos is gebruikelijk geweest.

Art. 19.

Voor zoo verre in dit Reglement niet voorkomen, alle die bepalingen, welke met opzicht tot de Rechterlijke macht, in het Reglement, voor het Departement Holland gevonden worden, moeten dezelve niettemin gehouden worden, als of zij alhier uitdrukkelijk geïnfereerd waaren.

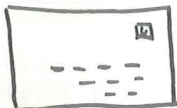
Accordeert met het origineel Reglement, bij het Departementaal Bestuur van Holland, op den 23sten November, 1804, geërresteerd.

In kennisfe van mij

W. F. R O E L L.

Een voorbeeld van
de Huizer boerderijen:
de Beerendshoeve
(foto uitgave
Boekhandel Frieling).

Ermelo, 28 October 1924.

Beste Meutjen Aartjen,

Je zullen wel an m'n schrijven kunnen zien dat ik heêlemol uit m'n doôn bin!

Ik het zukke rare hangden an m'n lijf en ik zal je vertellen hoo dat komt. Gae d'r mar effen goôd vur zitten, want het is gien mooi bericht. Het gaet over meneer Van lookeren.

Nijt schrikken, mar de man lait in het ziekenhuis. Ik bin d'r nog van in de warre. Zoô akelig...

Vanmargen is tie naer Salem êbrocht, zoô heet het ziekenhuis hier in Ermelo. En nou zal die wel onger het mes leggen.

Weêl had dat nou kunnen denken!

Dat komt, meneer het al jâren last van een breuk. Mat omdat ie een bangde dreug, had tie d'r haast gien last van. Mar vanmargen vroeg, het was een uur of zeuven, kwam dat ding ineêns in de klem te zitten. En oôh gorsak, wat kreeg dee man het benaâuwd! Zoô'n pijnde dat ie had. Ik had zuiver beklag mot'em.

Freek het omslag de dokter êhaald en too hemmen ze d'm samen mot een alderasie naer het ziekenhuis êbrocht.

Ik bin d'r nog overstuur van. D'r komt niks uit m'n hangden.

Ja, een paar mooie, zondasse kommetjies laeten vallen, dat wel. Mar de gang d'r in krijgen, hoo mar!

Het is mar goôd dat Coba de heêle dag kan blijven, aarst kwam d'r gien snars van terecht. Ze het mijn de keuken innesturd:

" Vurruit, " zai ze, " gae jij je Meutjen mar een brief schrijven, dan maken Stientjen en ik het werk wel of. "

Nou, daer zit ik dan, te schrijven en te prakkezeren. Want eerlijk Meutjen, ik bin toch zoô bange dat de ouwe baas het nijt redt. Hij loopt al teugen de tachtig! Dan mag het wel een gezongde man wezen, het is toch een heêle leeftijd. Weêl wurdt het? De meesten halen het nijt.

Wat hem ik toch een beklag mot dee man. Vanmiddag, zoô om een uur of vijf, mag Freek gaen horen hoo het mot'm is. Wat zullen we dankbaar wezen as het goôd ofloôpt. Ik mot'r nijt an denken as het mis gaet en meneer d'r voort gien meer zou wezen. We binnen zoô aigenachtig mot mekaar êwurren.

Trouwes, wat motten we zonger meneer Van Lookeren beginnen?

Ik begin gewoôn te rillen as t'r an denk. Alleênig onze trouw- dag al, dee lait ineênen een áinde weg. Dat kan je begriipen.

Freek zai flussies wel dat het allemol goôd komt, mar ik mot het eerst êries zien. t'Is ongelukkig, mar zoô bin ik nou eenmol. Je zienen mar, d'r kan zoô wat opdoôn...

Zoô. ik het ongertussen gauw theewater oppezet. Ik hoorde de klok alweer dree klappen slaen. D'r loôpt hier een hoôp werk- volk rond. As ik me nijt vergis wel zeuven: Freek, Coba, Stientjen, Gijs, een knechie vur de tuin, en dan loôpen d'r nog dree man in ons woôninkie rond. Mot mijn d'r bij binnen het'r wel acht. Ik mag wel twee potten thee zetten.

Over't woôninkie êspreuken... dat wurdt toch zoô mooi! Om te zzeveren, daer! Zoô'n neutig huisie dat we krijgen. As meneer het nou mar mag beleven dat wij d'r intrekken. We binnen arg o p de ouwe baas êsteld. Trouwes, ik veun d'm meteênen al zoô'n aardige man. En nou lait ie op de operasietafel... as dat mar goôd ofloôpt!

Zoô hoor, het water hem ik oppegeuten. As de minsen deimie kommen is de thee gaar.

Hè, het doôt m'n echt goôd om effies m'n hart te luchten.

De zeëningen vallen zoô mar van m'n of. Coba weet ok overal raed op.

Nou ik je toch an het schrijven bin Meutjen, weet je al dat ik van onze Tijmetje een brief êkregen het? Jazekr, van de winmaid nog wel! En wât vur een brief; heêl vurzichtig en bar vrindelijk. Ik het'm wel tweemol overêlezen en drung het tot m'n deur dat ze zinnighaid het in m'n Huizere kleren. Jawel, dee Tijmetje!

Nou, van mijn mag ze wel het eên en are hemmen hoor. Daer zit ik nijt mie. Mar ze kommen wel allemol an de beurt as ik ze gae verdeêlen. En Lijs, dee stakkerd, zal ik goôd bedeeën. Dee is t'r het harste an too. Daer komt haast ieder jaar de ooievaar op bezeuk. Bij heur draeit alles om de kijer.

Mar wat ik zeggen wul Meutjen, da's waar ok, hoo kan jij nou denken dat ik cênten vur m'n kleren wul hemmen? Ik het nooit over geld êpraat! Kijk, dat ik het nijt zoômar weggeef, daer hem ik een goôie reden vur.

Je weten dat'r vur onze trouwdag nog een hoôp te verhapstukken valt. Onze maiden hemmen een goôie hangden an d'r lijf en dee kan ik goôg gebruiken. Too ik nog in darp woonde, stung ik ok altijd vur zr klaer. Waar of nijt? En daerom schreef ik: en nou êries kijken wat ze vur m'n over hemmen, begrijp ie? En je zienen mar, eên hapt'r al too.

Ik zit'r ok an te denken om Meutjen Naadjen m'n Zondasse dook te geven. Dat mins leup mot zoô'n rappekollig ding om van de wijnter, dat je d'r beklag mie zouwen krijgen.

Weet je waar Tijmetje ok nog over schreef? Over Vader Jacob. Daer had jij het ok al over. Je hemmen gelijk hoor, alles kan op Vader Jacob an. Tot de kippen too. Mot een paerde-wagen zou het vuus te veer êweest hemmen. En ok vuus te vuul.

As je het an Vader Jacob overlaeten, komt ie het bij je thuis ophalen en brengt ie het zoô op de beurtschipper an. Jelui hoven nerges mie te slupen. In Amsterdam wurdt het dan op het spoor êzet en dan gaet het zoô op Ermelo an. Mooier kan nijt. Laet dat êries een paar centen kosten, we hemmen het'r graeg vur over! Ik zal Tijmetje vragen of zij dat regelen wul. Dee zait nou toch nerges neejen op. En zukke dingen kan je wel an d'r over laeten, dee binnen heur wel toovertrouwd.

Nou Meut, dat was het dan weer. Het is wel een brief aarst as aarst êwurren. Mar dat komt deur alle omstandigheden hier. Weet je wat ik zal doôn? Ik plak de bief nog nijt dicht.

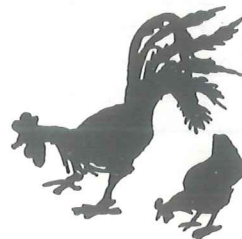
As Freek in het ziekenhuis êweest is, kan ik ongeran de brief effies schrijven hoo het mot meneer is. Ik weet dat jelui d'm ok graeg maggen en hoven jij en Oôme ok nijt in de zeëningen te zitten dan noôdig is.

Oôh heden, Freek en Coba kommend d'r an vur een bakkie thee.

Dag hoor, van mijn mar weer een stijve poes van je nicht Jannetje.

Hij het't êredt hoor, dee ouwe lieverd! Freek mog t'm effen gedag zeggen en hij was alweer bijêkommen. Nou mar hopen dat ie gien koors krijgt.

(Eigen spelling van de auteur.)

DIE -GOEIE-OUWE-TIJD (?)

Het was in het jaar 1925; de tijd gaat snel jongens. Ik had thuis te kennen gegeven dat ik net als mijn vader in de toekomst mijn brood op zee wilde verdienen. De ouwe heer zei toen hij weer eens een keer thuis was, (en dat gebeurde niet zo vaak): Het is best m'n jongen je kan gaan, maar achter de mast en dat betekende dus eerst een vak leren. Nou had ik aan boord de patisiërs en de cuisiniers vaak aan het werk gezien en dat stond mij wel aan, dus zo begint het verhaal.

Ik ging in de leer bij een gerenomeerde zaak op dat gebied want Vakscholen waren er nog niet; het kostte mijn moeder F 2.50 per week aan leergeld en als ik iets verkeerd deed kreeg je van de baas een pak op je donder. Het liep tegen de Kerstdagen, het was bar druk en als leerjongen had je niet zo'n best leven. Het was de dag van Heilig avond en het werk ging maar door. Je was bij je baas ook in de kost en de vrouw had voor het personeel snert gekookt. Dat was makkelijk, je vrat maar een end weg en denk er aan dat ik er wat van kon. Het liep zo tegen 23.00 uur en toen zei de

baas: Hè jo, hier is nog een bestelling voor die familie, neem die mee en dan ga je maar naar huis, we zijn zo ver.

We woonden in een buitenwijk aan de buitenkant van het eiland. Ik pakte mijn kist met de krans en dan lopen op huis an. Er lag dik sneeuw en het vroom dat het klapte. Ik nam dus de kortste weg dwars door de weilanden en over het ijs, het was bijna volle maan dus je kon best zien. Midden in het land krijg ik toch hoge nood van die snert, ik had het niet meer. Bij de eerste de beste knotwilg, ja hoor: de krans in de sneeuw tegen de boom, broek af en hè-hè wat een opluchting. Toen verder zo tegen 23.30 uur leverde ik het ding af, ik kreeg een snauw en een grauw omdat het zo laat was en toen naar huis. Moeder zat op me te wachten toen ik klopte. De deur ging open en ik viel voor-over in de gang en ik wist nergens meer van. Moeder heeft mij naar bed gebracht zonder dat ik het wist.

Dat was die goeie ouwe tijd.

De schipper van
Vrouw Jannetje.

Uit: De Wijkwijzer, 8e jrg. nr.1
1987

